

Olga Panić Kavgić*
Filozofski fakultet
Univerzitet u Novom Sadu

UDK:
811.111'373.46:796.342:811.163.41'373.46:7
96.342]:81'25
DOI: 10.19090/gff.2021.1.47-73
Originalni naučni rad

TENISKA TERMINOLOGIJA NA ENGLESKOM I SRPSKOM JEZIKU: STRUKTURNI, SEMANTIČKI I PREVODNI ASPEKTI

Rad se bavi terminologijom tenisa – jednog od najstarijih i najpopularnijih sportova u svetu, i to engleskim terminima kao izvornim, i srpskim, kao pozajmljenicama ili prevodnim ekvivalentima. Dvojezični korpus za istraživanje predstavlja iscrpna paralelna lista od 950 teniskih termina na engleskom jeziku i odgovarajućih ekvivalenata na srpskom, sastavljena na osnovu relevantnih štampanih i elektronskih izvora. Kvalitativna analiza prikupljenih jedinica sastoji se iz prikaza primenjenih postupaka u tvorbi izvornih engleskih termina, opisa primerâ metafore, metonimije, eponimije i ikoničnosti u oba jezika, te, u slučaju srpske terminologije, utvrđivanja osobina pozajmljenica i postupaka kojima su prevedeni izvorni izrazi. Pretpostavka je da većina termina na srpskom jeziku predstavlja po obličkoj realizaciji očigledne, a po nastanku preoblikovane anglicizme (*forhend, gem, viner, čelendž, čip-end-čardž*), te, u manjoj meri, ekvivalente dobijene postupcima strukturnog (*linijski sudija, osnovna linija, oko sokolovo, neiznuđena greška*), direktnog (*teren, sudija, udarac, prednost*) i definicionog prevođenja (*meč bez takmičarskog značaja u ekipnom teniskom takmičenju*), ili pak funkcijske aproksimacije (*skupljač loptica, meč lopta, dijagonala*). Cilj rada jeste utvrđivanje, opis i klasifikacija primerima potkrepljenih izvornih tvorbenih postupaka, semantičkih fenomena prenosa značenja u terminologiji u oba jezika, ali i, pre svega, postupaka kojima su srpski termini nastali, bilo pozajmljivanjem, bilo prevođenjem izvorne teniske terminologije sa engleskog jezika.

Ključne reči: teniska terminologija, engleski jezik, srpski jezik, preneseno značenje, prevodni ekvivalent, prevodni postupak, pozajmljivanje, anglicizam, strukturno prevođenje, funkcijska aproksimacija

1. UVOD

Proučavanje stručne terminologije u bilo kojoj oblasti, pa tako i sportskoj, uslovljeno je nizom jezičkih, tematskih i kulturnih specifičnosti, a naročito je

* olgapk@ff.uns.ac.rs

izazovno ukoliko se termini razmatraju u dva jezika od kojih jedan predstavlja izvoriste datog predmetnog registra, a drugi ciljni jezik čijem se sistemu, usled novonastalih jezičkih i nejezičkih okolnosti, u poslednjih nekoliko decenija strani termini ubrzano prilagođavaju, bilo njihovim pozajmljivanjem¹ iz izvornog jezika bilo stvaranjem ekvivalenata sopstvenim jezičkim sredstvima, primenom različitih prevodnih postupaka. Cilj ovog rada jeste da ovakve fenomene predstavi, opiše i objasni na primeru terminologije vezane za oblast tenisa u engleskom, kao polaznom, i srpskom, kao ciljnom jeziku, te da time pokuša da dà skroman doprinos uporednom proučavanju sportske terminologije u ova dva jezika, pogotovo jer se radi o sportskoj igra koja je u proteklim decenijama doživela nezabeleženu ekspanziju kako u svetu tako i u Srbiji.

Prema opisu i definiciji u Milić, Panić Kavgić i Kardoš (2021a: 526), **tenis** je igra reketom i lopticom u kojem dva igrača (u konkurenciji singlova) ili četiri (u konkurenciji dublova), po jedan ili dva na obe strane teniskog terena, udaraju lopticu reketom, s ciljem da ona pređe mrežu postavljenu na sredini terena sa tvrdom, travnatom ili šljakastom podlogom, tako da protivnički igrač ili igrači ne vrate ili što teže vrate lopticu u suparničku polovinu terena, te da se na taj način osvoje poeni, gemovi i setovi potrebni za pobedu u teniskom meču. Kako spomenute autorke nadalje navode, tenis se, nakon svojih davnih začetaka u Egiptu, staroj Grčkoj, Rimu i srednjovekovnoj Italiji, kao igra relativno nalik današnjoj razvija u 16. veku u Francuskoj, kad se prvi put i spominje pod sličnim nazivom (od starofranc. *tenez*, što znači 'držite' ili 'hvatajte'), da bi u narednim vekovima doživela brojne promene, sve do polovine 19. veka i uvođenja pravilâ nalik današnjima, kad nastaje moderni tenis. Prvi meč na Engleskom nacionalnom prvenstvu odigran je 1877. godine, na travnatom terenu u Vimblدونu, koji je do današnjeg dana ostao mesto godišnjeg održavanja najprestižnijeg međunarodnog turnira. Pravila su se od tada često dopunjavala i menjala, oprema se osavremenjavala, da bi, od nekada pomodnog i elitnog sporta za, prevashodno, evropsku višu klasu, tenis danas postao globalno rasprostranjen i, uz fudbal i košarku, najpopularniji sport na svetu, i u muškoj i u ženskoj konkurenciji, s milionima gledalaca na turnirima na svim kontinentima i putem televizijskih prenosa.

¹ U ovom radu će se pod pozajmljenim terminima pre svega podrazumevati oni koje Prčić (2011) prema kriterijumu obličke realizacije naziva očiglednim, a prema nastanku preoblikovanim anglicizmima, o čemu će više reći biti u daljem tekstu.

Ono što je najvažnije za potonji razvoj terminologije ovog sporta u srpskom jeziku jeste da u našu sredinu tenis stiže krajem 19. veka, s prvim terenima u Priboju, Somboru, Subotici, Beogradu, Novom Sadu i drugde, da bi poslednjih decenija Srbija postala jedna od najuspešnijih teniskih nacija na svetu. Skorija ekspanzija interesovanja za tenis, a samim tim i nagli razvoj teniske terminologije na srpskom, odvijao se u dva talasa: od 1985. do 1993. godine, pre svega zahvaljujući uspesima Monike Seleš, Slobodana Živojinovića i Gorana Ivaniševića, a zatim, u još većoj meri, počevši od 2006. godine, i proboja u sam svetski vrh Novaka Đokovića, Jelene Janković, Ane Ivanović, Janka Tipsarevića, Nenada Zimonjića, Viktora Troickog, a zatim i nešto mlađih igrača – Dušana Lajovića, Filipa Krajinovića, Lasla Đerea i Miomira Kecmanovića. U navedenim periodima, pogotovo nakon 2006. godine, znatan deo teniske terminologije, pre svega posredstvom televizijskih prenosa, a zatim i, prvo štampanih, a zatim i novijih elektronskih medija, počeo je da se iz dotle jednog relativno hermetičnog predmetnog registra probija i u opštiji, svakodnevni vokabular govornika srpskog jezika.

1.1. Terminologija i termini – obuhvat, definicije i klasifikacije

Kako je istaknuto u Panić Kavgić (2018: 330), pod **terminologijom** Bugarski podrazumeva „skupove termina pojedinih stručnih oblasti, ali i principe obrazovanja i upotrebe terminoloških sistema i njihov naučni opis” (Bugarski, 1996: 69). Dubuc (1997) smatra da terminologiju čine specifični izrazi – **termini** ili **terminološke jedinice** – koji se koriste u umetnosti, nauci ili nekoj posebnoj oblasti, a označava i proučavanje tih reči i izraza. Stoga se, prema ovom autoru, termin definiše kao reč ili izraz koji označava pojam karakterističan za neku oblast i odgovarajući predmet ili pojavu iz fizičke stvarnosti, a kao njegove osnovne odlike navodi konciznost, jezičku pravilnost, motivisanost, jednoznačnost, te pogodnost za tvorbu izvedenica (Dubuc, 1997). Još jedna definicija jeste da je termin leksička jedinica čija je forma povezana s određenim pojmom i čije je značenje definisano u određenom registru (Milić, 2004: 22; L’Homme, 2005).

Prema strukturno-semantičkim odlikama, Dubuc (1997: 38–39) termine deli na **proste** – jedinice od jedne reči koja se sastoji od osnove s afiksima ili bez njih, poput teniskog termina *serve*, **složene** – one koji su sačinjeni od dve ili više reči u određenom gramatičkom odnosu i, poput prostih termina, predstavljaju jedan pojam, kao što je *backhand unforced error*, i **terminološke fraze** – grupe reči sa višom sintaksičkom funkcijom u odnosu na proste i složene termine, koje se odnose na jedan složeniji pojam u okviru određene oblasti, kakva je *win in straight sets*.

Alternativnu podelu, takođe spomenutu u Panić Kavgić (2018), na **leksičke, frazne i koordinisane termine**, razmatra Kolarić (2010), dok Cabré (2003) termin najopštije shvata kao **leksičku jedinicu**, ali i kao trodimenzionalnu kategoriju: kognitivnu, komunikativnu i jezičku. Kako je ovo Cabréovo (2003) viđenje termina sumirano u Milić, Panić Kavgić i Kardoš (2021b), kognitivna dimenzija omogućuje uvid u sistem pojmova, jezička opisuje termin kao leksičku jedinicu određenog jezičkog sistema, dok komunikativna dimenzija pokazuje kako se termin realizuje u različitim komunikacionim situacijama.

Za analizu teniske terminologije najprihvatljivijom se čini kombinacija spomenutih podela, pošto su, osim leksičkih i fraznih, mnogi termini vezani za oblast tenisa „ili složeni, ili predstavljaju čitave terminološke fraze koje su po svojoj strukturi na granici između leksičkih i sintaksičkih jedinica“ (Panić Kavgić, 2018: 331). Na problematiku tretiranja sintaksičkih jedinica poput predložskih sintagmi (eng. *behind the baseline*), odnosno, u srpskom, predložko-padežnih konstrukcija (*iza osnovne linije*), te čitavih klauza, tj. prostih rečenica, kao terminoloških jedinica u oblasti sporta (eng. *The ball was called out.*), posebno se osvrću Milić i dr. (2021a; 2021b).

Kad se pak radi o osnovnim funkcijama termina, prema Gazizovoj i Kiljibekovoj (1990), to su **nominativna**, po kojoj termin predstavlja naziv pojma, te **definiciona**, po kojoj odražava sadržaj pojma. Konačno, Milić (2004; 2006; 2013a; 2015), te Milić i dr. (2021a) naglašavaju značaj **šest osnovnih principa za standardizaciju sportskih termina**: jednoznačnost, prozirnost, sistemnost, produktivnost, kratkoću i učestalost. Kako srpska teniska terminologija počiva na engleskoj kao izvornoj, o čemu će više reči biti u sledećem odeljku, u centralnom delu ovog rada biće razmotreni i mehanizmi adaptacije stranih termina sistemu srpskog jezika, prevashodno pozajmljivanjem i prevođenjem engleskih termina, s ciljem da se upravo navedeni principi standardizacije ispoštuju u najvećoj mogućoj meri.

1.2. Teniska terminologija kao deo sportske terminologije u srpskom jeziku

Sportskim terminima u srpskom jeziku u poslednje dve decenije najviše se bavila autorka Milić, kako iz terminološkog tako i iz leksikografskog ugla, pri čemu se reprezentativnim radom za najvažnije oblasti koje je u svojim terminološkim istraživanjima obuhvatila – stvaranje, standardizaciju i kodifikaciju sportske terminologije u srpskom jeziku – može smatrati Milić 2013a. Za razmatranja u ovom radu, međutim, najvažnije je ukazati na publikacije ove autorke koje se

prevashodno bave uticajem engleskog jezika na formiranje sportske terminologije u srpskom (Milić, 2004; 2006; 2013b; 2015), imajući u vidu činjenicu da je tenis igra koja je u današnjem obliku nastala i razvijala se u Engleskoj, te da gotovo svi termini kojima se ovaj sport opisuje potiču iz engleskog jezika, da bi zatim na različite načine – pre svega pozajmljivanjem ili prevođenjem – bili adaptirani sistemima drugih jezika, koji se govore u sredinama u koje je tenis stizao s manjim ili većim zakašnjenjem u odnosu na svoju zemlju nastanka.

Pored spomenutog sveobuhvatnijeg doprinosa Milić, pre svega u oblastima terminologije igara loptom, gimnastike, skijanja i borilačkih veština, u poslednjoj deceniji učinjeni su nemali napori da se i u nekim drugim sportovima ukaže na stvaranje i sistematizovanje domaće terminologije prevashodno nastale pod uticajem izvorno engleskih termina, pa tako valja istaći i razmatranja vezana za predmetni registar plivanja (Mojčić, 2017), sportskog plesa (Kolarić, 2010), bodibildinga (Dudaš, 2014), kao i, za ovaj rad najvažnije, tenisa (Jonić, 2012; Panić Kavgić, 2015; 2020).

2. ANALIZA TENISKE TERMINOLOGIJE U ENGLISKOM I SRPSKOM JEZIKU

Centralni deo ovog razmatranja, nakon predavljanja korpusa i metodologije istraživanja, biće posvećen sažetom pregledu strukturalnih, odnosno tvorbenih odlika izvornih engleskih teniskih termina, analizi semantičkih aspekata teniske terminologije na engleskom i srpskom jeziku – metaforičkih, metonimijskih i eponimskih izraza, fenomena ikoničnosti u teniskoj terminologiji, te, najopširnije, adaptaciji teniske terminologije sistemu srpskog jezika pozajmljivanjem i prevođenjem izvornih engleskih termina, tj. stvaranjem anglicizama i prevodnih ekvivalenata različitim prevodnim postupcima, čime se do sada, u kraćim crtama, i na drugim primerima, bavio i Jonić (2012).

2.1. Korpus i metodologija istraživanja

Korpus za ovo istraživanje predavlja dvojezična lista od 950 termina iz oblasti tenisa nastala na osnovu autorkinog rada na *Novom englesko-srpskom rečniku sportskih termina*² (u daljem tekstu – *NESRST*, Milić–Panić Kavgić, &

² Odrednice u ovom specijalizovanom rečniku sadrže mnogo više leksikološko-leksikografskih podataka od onog što će biti obrađeno i prikazano u ovom radu. Na primer,

Kardoš, 2021a), kao i prethodnih usmeno izloženih rezultata istraživanjâ na teme vezane za tenisku terminologiju (Panić Kavgić, 2015; 2020). Uz autorkino višedecenijsko poznavanje ovog predmetnog registra, u dvostrukom svojstvu lingvistkinje i bivše teniserke, korišćeni su i relevantni jednojezični i dvojezični izvori za prikupljanje termina vezanih za oblast tenisa. Oni obuhvataju važeće dokumente i pravilnike Međunarodne teniske federacije (ITF), Asocijacije teniskih profesionalaca (ATP), Ženske teniske asocijacije (WTA), Teniskog saveza Srbije (TSS), jednojezične, dvojezične i prevedene stručne knjige, akademske radove i specijalizovane rečnike (Armenulić, 1991; Šoškić, 2012; Jonić, 2012; Room, 2010; Brown, 2011), te mnogobrojne, na kraju ovog rada navedene, elektronske izvore, pre svega glosare i stručne tekstove na engleskom jeziku, koji predstavljaju valjane terminološke baze za sledeća obuhvaćena semantička polja: osobine, dimenzije i vrste teniskih terena; tenisku opremu; takmičenja, njihove formate i rangiranje igrača; principe i pravila igre i suđenja; učesnike teniskog meča – igrače i zvaničnike; segmente meča i situacije tokom igre; teniske udarce i njihove varijante; stilove i strategije igre i njima uslovljene tipove igrača. Prema vrstama reči, distribucija jezičkih jedinica u analiziranom korpusu kojima se nabrojani pojmovi imenuju u engleskom jeziku jeste sledeća: imenice i imeničke sintagme (frazne lekseme) – 72%, glagoli (s mogućim objekatskim ili priloškim dopunama) – 18%, pridevi i pridevske sintagme (frazne lekseme) – 8% , te prilozima – 2%.

Bitno je napomenuti da ovako sastavljen korpus ne obuhvata institucionalna imena (nazive turnira, takmičenja i teniskih organizacija – npr. *Australian Open*, *Davis Cup*, *Fed Cup*, *ATP*, *WTA*, *ITF*), lična imena i nadimke (teniserâ i teniserki – npr. *Fedex*, *Pistol Pete*, *Dominator*, *Djoker*, *The King of Clay*, *Fräulein Forehand*, *Big Sister Na*, grupa ili parova igrača – npr. *The Big Three*, *The Big Four*, *The Four Musketeers*, *The Woodies*, *The Wonder Twins*), kao ni lekseme, prevashodno slivenice, koje se odnose na međusobnu povezanost igrača, poput nazivâ za najpoznatija teniska rivalstva – *Rafale* (Rafa + Nole), *Fedal* (Federer + Nadal), *Fedović* (Federer + Đoković), čuvene dublove – *BryBros*, *The Indo-Pak (Express)*,

svaki polazni termin na engleskom jeziku praćen je oznakom za pripadnost odgovarajućoj vrsti reči, uputnicama na moguće sinonimske i/ili antonimske odnose s drugim terminima u rečniku, svim standardnim ili u upotrebi uvreženim i stoga prihvatljivim prevodnim ekvivalentima, te odgovarajućom definicijom. Ovde će, međutim, naglasak biti samo na izvesnim strukturnim osobinama izvornih engleskih termina, na nekolicini semantičkih odlika engleskih i srpskih jedinica, te, u najvećoj meri, na načinima adaptacije strane teniske terminologije sistemu srpskog jezika, bilo pozajmljivanjem bilo prevodenjem.

emocionalne veze među teniserima i teniserkama – *Anando* (Ana [Ivanović] + Fernando [Verdasco]), *Grisha* (Grigor [Dimitrov] + Masha [Sharapova]), i slično. Spomenute jedinice obrađene su i klasifikovane iz ugla jezičke kreativnosti u Panić Kavgić (2016a; 2016b), sa strukturnog, semantičkog, fonološkog i grafičko-vizuelnog aspekta.

Još jedan značajan kriterijum prilikom sastavljanja korpusa, pre svega liste polaznih termina iz engleskog jezika, bio je i njihov odabir bez obzira na pripadnost određenom interpersonalnom registru. Naime, s tačke gledišta predložene analize u ovom radu, autorka je smatrala opravdanim da, osim striktno formalnih termina koji se upotrebljavaju u pravilnicima nacionalnih saveza i međunarodnih asocijacija, u korpus budu uključene i one jedinice koje pripadaju neformalnijem registru teniske komunikacije, poput lekseme *bagel* (srp. *krompir*). Ovakvi izrazi svakodnevno se čuju u prenosima teniskih mečeva ili se pak javljaju u mnogobrojnim internetskim komentarima i analizama teniskih događaja, te je bez njih teško zamisliti sveobuhvatno razumevanje tema iz ovog predmetnog registra.

Konačno, kad je reč o primenjenoj metodologiji obrade korpusa, kvalitativna analiza izvornih i/ili prevedenih termina u sledećim odeljcima sastojace se, u nešto manjoj meri, iz njihovog strukturnog opisa, kao i, u većoj, utvrđivanja određenih semantičkih svojstava, s naglaskom na metaforičkom i metonimijskom prenosu značenja, te osobina pozajmljenica i postupaka kojima su izvorni izrazi prevedeni s engleskog jezika na srpski, što će biti potkrepljeno mnogobrojnim reprezentativnim primerima.

2.2. *Tvorbeni postupci prilikom formiranja teniskih termina na engleskom jeziku*

Usled tematskih i prostornih ograničenja, ovaj rad, kao što je upravo obrazloženo, neće se detaljnije baviti strukturnim odlikama izvornih teniskih termina na engleskom jeziku, već će naglasak biti na nekolicini njihovih semantičkih odlika koje se tiču prenosa značenja, te, u najvećoj meri, njihovoj adaptaciji sistemu srpskog jezika, pozajmljivanjem ili prevodnjem. I pored toga, u ovom odeljku biće ponuđen kratak pregled najčešćih **tvorbenih postupaka** prilikom formiranja izvornih prostih, tj. leksičkih, teniskih termina na engleskom jeziku (prema Prčićevoj (1998) klasifikaciji tvorbenih postupaka na osnovu aditivne, suptraktivne, mešovite ili nulte modifikacije osnove). U Tabeli 1, prikazani prema opadajućem redosledu po brojnosti primera u analiziranom

korpusu, to su sufiksacija,³ kompozicija, konverzija, akronimija, skraćivanje (abrevijacija) i slivanje (konflacija):

Tabela 1: Tvorbenih postupci prilikom formiranja teniskih termina u engleskom jeziku

TVORBENI POSTUPAK	PRIMERI IZ KORPUSA TENISKE TERMINOLOGIJE NA ENGLISKOM JEZIKU
a) sufiksacija (aditivna modifikacija)	najčešće sufiksom -er ; igrači: <i>baseliner, counterpuncher, pusher, retriever, server, receiver, serve-and-volleyer, grinder, puddler</i> ; udarci: <i>winner, sitter, brutalizer, tweener</i> ; tumiri, mečevi, segmenti igre i situacije u meču: <i>challenger, breaker, grinder, rubber, opener, decider</i>
b) kompozicija (aditivna modifikacija)	<i>ballkid, baseline, tiebreak, topspin, hardcourt, crosscourt, forehand, backhand, hawkeye, footwork, overgrip, overrule, walkover, breadstick, moonball</i>
c) konverzija (nulta modifikacija)	najčešće u smeru imenica > glagol, glagol > imenica, ili pak imenica > pridev: <i>challenge, break, smash, serve, frame, call, bounce, bagel, hardcourt, crossover, follow-through, chip-and-charge</i>
d) akronimija (mešovita modifikacija)	igrači i njihov status: <i>GOAT</i> [greatest of all time], <i>LL</i> [lucky loser], <i>WO</i> [walk over], <i>WC</i> [wild card]; situacije tokom meča: <i>OP</i> [opportunity point], <i>MOP</i> [major opportunity point], <i>MTO</i> [medical time-out]; rangiranje igrača i njihovo učešće na turnirima: <i>PR</i> [protected ranking], <i>SE</i> [special exempt], <i>JE</i> [junior exempt]; udarci: <i>SABR</i> [sneak attack by Roger]; faze turnira: <i>RR</i> [round robin]
e) skraćivanje (suptraktivna modifikacija)	<i>ad</i> [advantage], <i>van-in</i> [advantage-in], <i>van-out</i> [advantage-out], <i>qualies</i> [qualifications], <i>tweener</i> [betweenner]
f) slivanje (mešovita modifikacija)	<i>netcam</i> [net + camera], <i>MacCam</i> [McEnroe + camera], <i>Sabatweener</i> [Sabatini + tweener]

Ipak, najveći udeo, oko 55% prikupljenog korpusa na engleskom jeziku, predstavljaju **frazni termini**, odnosno **frazne lekseme**, koje Prčić (2008) definiše kao „hibridne leksičke jedinice – formalno (tj. grafološki, fonološki i morfosintaksički) realizovane kao sintagme, koje se, pri tome, u pogledu funkcije,

³ U nekim od navedenih primera osnove predstavljaju reči koje su po svom sastavu složenice iz kategorije b), a na koje se onda dodaju sufiksi – na primer, agentivni sufiks *-er*, kojim se upućuje na igrača koji izvodi određene udarce ili neguje određeni stil igre, ili je pak novonastala reč podvrgnuta i skraćivanju, kao u slučaju termina *tweener*, što je prikazano u kategoriji e).

sadržine i upotrebe ponašaju kao lekseme” (Prčić, 2008: 162), poput sledećih primera:

all-court game
approach shot
big-serving
break point
buggy whip
chair umpire
championship point
change ends
chip-and-charge
commitment player
crosscourt shot
dead rubber
deep shot
defensive baseliner
deuce court
double break
double fault
drive volley
drop shot
first serve
flat shot
forced error
frame shot
hot shot
kick serve
line call
line judge
love game
lucky loser
men's singles
mixed doubles
net point
net shot
offensive baseliner
passing shot
protected ranking
racket abuse
second serve
service box
service game

set point
slice serve
straight sets
stringing machine
underarm serve
unforced error
wheelchair tennis
women's singles

Konačno, za razliku od odrednica koje se odnose na tenisku terminologiju u *NESRST*-u, ovom prilikom neće biti posebno obrađivane sintaksičke terminološke jedinice realizovane kao klauze, odnosno proste rečenice, koje uglavnom predstavljaju sudijske izjave i odluke, poput: *The players are ready.*, *The ball was called in.*, *Mr/Mrs/Miss/Ms... has no challenges remaining.*

2.3. Semantički aspekti teniske terminologije na engleskom i srpskom jeziku

Sa stanovišta značenja, termini najčešće nastaju nekom vrstom semantičke promene ili prenosa značenja (sužavanjem ili proširivanjem značenja, metaforom, metonimijom, eponimijom). U ovom delu rada biće ukazano na primere u kojima su uočeni mehanizmi metafore, metonimije i eponimije.

2.3.1. Metaforički i metonimijski prenosi značenja u teniskoj terminologiji

Metafora i metonimija su u odabranom korpusu dve najčešće vrste prenosa značenja, pri čemu se pod **metaforom** podrazumeva preneseno značenje izvedeno „na osnovu sličnosti, stvarne ili pretpostavljene, između dva različita i nepovezana entiteta, u pogledu oblika, pozicije, funkcije, namene, osobine, ponašanja, delovanja, sposobnosti, itd.“ (Prčić, 2008: 31–32). Prema teoriji pojmovne metafore, ona uključuje izvorni (konkretniji) i ciljni (apstraktniji) *domen* (Kövecses, 2002: 3–9). S druge strane, **metonimija** predstavlja preneseno značenje koje se izvodi „na osnovu bliskosti dvaju različitih ali međusobno prostorno, vremenski ili drukčije povezanih entiteta, unutar jednog istog domena“ (Prčić, 2008: 32). Sledstveno ovom, metonimija uključuje izvorni (konkretniji) i ciljni (apstraktniji) *entitet* (Kövecses, 2002: 143–149)⁴. U teoriji pojmovne metafore dobro je poznato da često nije lako, a ponekad ni moguće, povući jasnu razliku između metaforičkog i metonimijskog prenosa značenja, te da nekad jedan prethodi drugom.

Na ovom mestu biće navedeni najslikovitiji od pronađenih 105 metaforičnih i metonimijskih izraza iz teniske terminologije na engleskom jeziku, kao i njihovi ekvivalenti u srpskom, koji neretko ukazuju na zanimljivu činjenicu da, iako je mehanizam prenosa značenja često održan, izvorni domeni, odnosno entiteti na kojima metafora ili metonimija počivaju, nisu uvek isti u dva jezika.

⁴ Budući da se rad ne bavi analizom na nivou konceptualizacija, nego je usmeren na površinski, jezički nivo, neće se sprovoditi pojmovna analiza, ali će se koristiti termini poput ‘izvorni entitet’ ili ‘domen’, po uzoru na terminologiju u teoriji pojmovne metafore.

Primeri u Tabeli 2 su numerisani – prvih 15 su imenice i imeničke frazne lekseme, a zatim slede tri glagolske. Prvo je dat termin iz engleskog jezika, zatim ekvivalent na srpskom, dok je u trećoj koloni simbol za primenjeni adaptacioni, odnosno prevodni postupak⁵ (FA = funkcijska aproksimacija, sa udelom od 57% prevedenih metaforičnih i metonimijskih termina, DefP = definiciono prevođenje – 10%, SP = strukturno prevođenje – 8%, DP = direktno prevođenje – 5%, P = pozajmljivanje – 20%), kao i oznaka koja upućuje na to da li je kod odgovarajućeg srpskog termina došlo do gubljenja ili zadržavanja prenosa značenja (M0 = prenos značenja održan s istim izvornim domenom ili entitetom – 35%, M+ = prenos značenja održan, ali s drugačijim izvornim domenom ili entitetom – 33%, M- = nema prenesenog značenja – 32%).

Tabela 2: Engleski teniski termini s prenesenim značenjem i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom jeziku

ENGLESKI TERMIN S PRENESENIM ZNAČENJEM	SRPSKI PREVODNI EKVIVALENT	PREVODNI POSTUPAK I PRENOS ZNAČENJA
(1) <i>bagel / donut</i>	<i>krompir</i>	FA, M+
(2) <i>double bagel</i>	<i>dupli krompir / bicikl</i>	FA, M+ / FA, M+
(3) <i>Golden Bagel Award</i>	<i>Zlatni krompir</i>	FA, M+
(4) <i>breadstick / fry</i>	<i>6 prema 1 / bredstik</i>	FA, M- / P
(5) <i>buggy whip</i>	<i>laso</i>	FA, M0
(6) <i>dead rubber</i>	<i>meč u ekipnim takmičenjima bez rezultatskog značaja</i>	DefP, M-
(7) <i>dead ball</i>	<i>neupotrebljiva loptica</i>	FA, M-
(8) <i>head</i>	<i>glava (reketa)</i>	DP, M0
(9) <i>throat</i>	<i>vrat (reketa) / srce (reketa)</i>	DP, M0 / FA, M+
(10) <i>Hawk-Eye / hawkeye</i>	<i>oko soklovo / hokaj</i>	SP, M0 / P
(11) <i>can opener</i>	<i>slajs-servis u dalji ugao đus-polja</i>	DefP, M-
(12) <i>love</i> (od fr. <i>l'œuf</i> = jaje)	<i>nula / ništa</i>	DP, M- / DP, M-
(13) <i>moonball</i>	<i>balon</i>	FA, M+
(14) <i>sledgehammer</i>	<i>dvoručni bekhend viner</i>	FA, M-
(15) <i>pat-a-cake serve</i>	<i>servis bez pravilnog zamaha</i>	FA, M-
(16) <i>paint the lines</i>	<i>crtati linije / crtati po linijama</i>	SP, M0 / SP, M0
(17) <i>break</i>	<i>oduzeti servis / brejknuti</i>	FA, M- / P
(18) <i>ghost in to the net</i>	<i>prikrasti se mreži</i>	FA, M-

U primeru (1), rezultat 6 prema 0, zbog oblika cifre ‘nula’, u engleskom jeziku polazno je konceptualizovan kao pecivo kružnog oblika nalik devreku ili

⁵ Detaljniji pregled primenjenih prevodnih postupaka predmet je razmatranja u Odeljku 2.4.

krofni, dok je u srpskom prizvano poređenje s krompirom, čija krtola ima sličan oblik; shodno tome, rezultat 6 prema 0 u dva seta na srpskom je dupli krompir, a ne dupli đevrek, ili je pak, još slikovitije, bicikl, s dva točka koji podsećaju na dve nule, dok popularna godišnja nagrada za najviše setova osvojenih ‘s nulom’ u srpskom takođe nosi naziv *Zlatni krompir*. Promena izvornog entiteta nadalje je primećena u primeru (9), u kojem je, osim mogućnosti zadržavanja izvorne konceptualizacije ‘vrata’ reketa, moguće upotrebiti i ekvivalent ‘srce’, koji više cilja na mesto i značaj ovog dela teniskog rekvizita u njegovoj celokupnoj konstrukciji nego na njegov oblik nalik ljudskom vratu. U primeru (13), naziv za sporu loptu koja je toliko visoka da stremlje nebu, tj. Mesecu, postao je balon, što je drugačija metafora kojom se ipak zadržava mentalna slika okruglog predmeta koji kroz vazduh leti sporo i visoko.

U ostalim slučajevima izvorni domeni ili entiteti zadržani su prilikom prenosa značenja (primeri 5 – udarac nalik pokretu prilikom zamahivanja bičem, tj. lasom, 8 – gornji ovalni i površinom najveći deo reketa koji oblikom i položajem podseća na ljudsku glavu, 9 – središnji deo reketa, ispod glave, koji položajem i oblikom podseća na ljudski vrat, 10 – elektronski sistem koji s milimetarskom preciznošću nalik oštrom vidu sokola ustanovljava gde je loptica pala, 16 – upućivati precizne lopte koje padaju na same linije ili ih samo dotiču poput slikarske četkice), ili je pak metafora ili metonimija u potpunosti izostala, obično kod srpskih ekvivalenata dobijenih definicionim prevodjenjem ili funkcijskom aproksimacijom (6, 11, 14, 15), u kojima se onda polazno preneseno značenje razotkriva sažetom definicijom, odnosno opisom funkcije denotata. Ako je pak reč o pozajmljivanju, kao u jednom od dva ponuđena rešenja u primerima (4), (10) i (17), ovde se samo uslovno može reći da je prenos značenja zadržan, jer značenje ovih termina više nije prozirno kao u izvornom jeziku.

2.3.2. Eponimija u teniskoj terminologiji

Pod **eponimijom** se, najopštije, podrazumeva nastanak zajedničke imenice od ličnog imena, usled izvesne prostorne, vremenske ili pojmovne povezanosti osobe (stvarne ili zamišljene) koja nosi ili je nosila dato ime, i pojave ili entiteta u vanjezičkoj stvarnosti potpuno ili delimično nazvane po toj osobi. U istraženom korpusu zabeleženo je 16 eponimskih termina, od kojih će u Tabeli 3 biti predstavljeno pet, čija je motivacija u opisima slika 1, 2, 3 i 4 objašnjena modifikovanim i skraćenim rečničkim definicijama iz *NESRST*-a, a čiji su

ekvivalenti u srpskom jeziku,⁶ kao i u Odeljku 2.3.1, dodatno opisani obeležjem primenjenog prevodnog postupka i oznakom E-, kojom se ukazuje na gubljenje eponimskog obeležja:

Tabela 3: Engleski eponimski teniski termini i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom jeziku

ENGLESKI EPONIMSKI TERMIN I SLIKA U NASTAVKU TEKSTA	OSOBA PO KOJOJ JE POJAM IMENOVAN	SRPSKI PREVODNI EKVIVALENT	PREVODNI POSTUPAK I EPONIMSKO OBELEŽJE
(1) <i>SABR</i> / <i>sneak attack by Roger</i> (Slika 1)	Roger [Federer]	<i>SABR</i>	P
(2) <i>Sabatweenie</i> (Slika 2)	[Gabriela] Sabatini : Saba + tween [er] + ie	<i>hotdog</i> / <i>tviner</i>	FA, E-P/FA, E-
(3) <i>Gran Willie</i> (Slika 2)	Guillermo Villas	<i>hotdog</i> / <i>tviner</i>	FA, E-P/FA, E-
(4) <i>MacCam</i> (Slika 3)	John Mc Enroe: [John] Mc [Enroe] + cam [era]	<i>kamera</i> / <i>oko sokolovo</i>	FA, E-FA, E-
(5) <i>Hail Mary</i> (Slika 4)	the Blessed Virgin Mary	<i>visok defanzivni lob</i> / <i>hejl-meri</i>	FA/DefP, E-P

Slika 1: *SABR* – *sneak attack by Roger*: napad riternera započet kretanjem prema mreži i pre nego što loptica padne u servis-polje, s ciljem da se protivnik iznenadi brzim udarcem

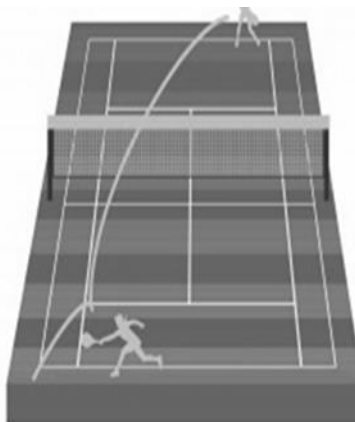

⁶ Ukoliko postoji više ekvivalentnih termina u srpskom jeziku, osnovni kriterijum redosleda njihovog navođenja u Tabeli 3, kao i u *NESRST*-u, jeste standardizacija, odnosno njihova prozirnost i učestalost.

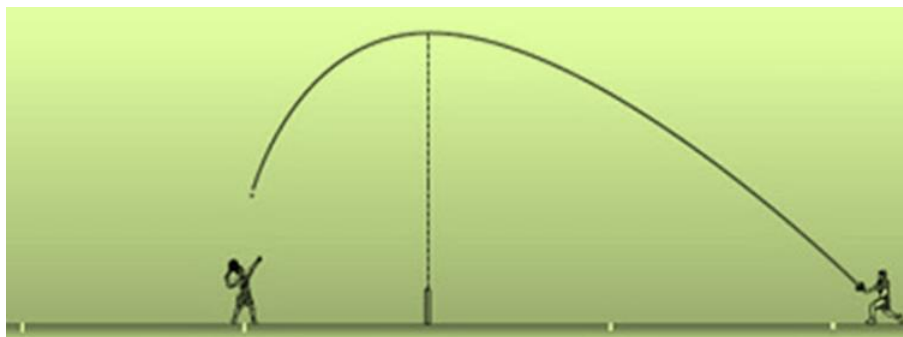
Slika 2: *Sabatweenie* i *Gran Willie*: dve varijacije tvinera, tj. hotdoga – zahtevnog i atraktivnog udarca pri kojem igrač lopticu udara između svojih nogu

Slika 3: *MacCam*: sistem kamera s usporenim snimanjem koje, nalik oku sokolovom, omogućava utvrđivanje tačnog mesta gde je loptica pala, što je, pre postojanja ovog sistema, često bio predmet negodovanja i nesportskog ponašanja američkog teniserera Džona Makinroa

Slika 4: *Hail Mary*: jako visok defanzivni lob pri kojem u zatvorenom prostoru loptica u najvišoj tački svoje putanje skoro dodirne krovnu konstrukciju, odnosno „nebesa“, uz asocijaciju na Mariju, majku Isusovu, i, direktnije, na molitvu *Zdravo Marijo*

Na osnovu ponuđenih ekvivalenata u srpskom jeziku, jasno je da eponimska komponenta terminâ po pravilu nije očuvana, te da se pribegavanjem funkcijskoj aproksimaciji ili definicionom prevođenju ona u potpunosti izgubila, dok je u slučaju pozajmljivanja, poput akronima SABR, ostala neprozirna.

2.4. Ikoničnost u teniskoj terminologiji

Konačno, **ikoničnost** kao, uslovno rečeno, najapstraktniji i lingvistički najmanje istražen od ovde predstavljenih koncepata, jeste teorijski konstrukt unutar šireg okvira semiotičke teorije čija osnovna postavka glasi da „jezik odražava vanjezičku stvarnost, tako što jezički znaci liče na konkretne ili apstraktne pojavne oblike stvarnosti na koje se odnose. [...] Struktura stvarnosti odražava se na strukturu jezika“ (Panić Kavgić, 2006: 22). Jednostavnije rečeno, označitelj „liči“ na označenog, tj. jezički izraz svojim „izgledom“ podseća na ono na šta se u stvarnosti odnosi, tako da su i struktura i značenje termina uslovljeni pojavnim oblikom referenta. Najreprezentativniji primeri malobrojnih ikoničkih termina u oblasti tenisa svakako su *I-formation* i *(the) T / middle T*, u oba slučaja s prenesenom ikoničkom komponentom i u srpskim ekvivalentima *I-rasporod / I-formacija* (DP, I), te *T-linija / T-tačka* (FA, I).

Prvim terminom u tenisu se označava varijanta ofanzivno-defanzivnog dubla u kojoj igrač bliži mreži stoji na središnjoj servis-liniji, blizu sredine terena, između svog partnera servera i primača servisa, a na Slici 5 vidljivo je kako takvo pozicioniranje igrača izgleda na terenu i kako zaista liči na slovi I.

Slika 5: I-raspored dubla koji je na servisu

Drugi termin odnosi se na mesto u obliku slova T na teniskom terenu, sa obe strane mreže, na kojem se pod pravim uglom spajaju servis-linija i kraj središnje servis-linije (Slika 6).

Slika 6: T-linija na teniskom terenu

2.5. Pozajmljena i prevedena teniska terminologija u srpskom jeziku

Pod **pozajmljenim terminima**, odnosno **anglicizmima** u srpskoj teniskoj terminologiji podrazumevaće se, pre svega, takozvani očigledni anglicizmi, o kojima će više reči biti u Odeljku 2.4.1., uz poseban osvrt na pseudoanglicizme i malobrojne lažne parove, dok će se prevedenim terminima u Odeljku 2.4.2. smatrati oni nastali postupcima strukturnog i delimičnog strukturnog prevođenja (kalkiranja,

tj. delimičnog kalkiranja), funkcijske aproksimacije i njenog proširenog vida – definicionog prevođenja, te direktnog prevođenja kao naizgled osnovnog postupka za neposredno prenošenje značenja monomorfemskih i polimorfemskih leksema iz jezika davaoca (L_1) u jezik primalac (L_2).

2.5.1. *Anglicizmi i pseudoanglicizmi kao teniski termini u srpskom jeziku*

Najveći broj pozajmljenih teniskih termina u srpskom jeziku prema kriterijumu svoje obličke realizacije predstavljaju očigledne anglicizme. Kako ih Prčić (2011) određuje, i to „s približnim obuhvatom tradicionalnog termina ‘anglicizam’”, **očigledni anglicizmi** jesu

sve one leksičke jedinice – reči (imenice, glagoli, pridevi, priloz, uzvici, itd.) i afiksi (prefiksi i sufiksi) koji su preuzeti iz engleskog jezika, koji su postali više ili manje integrisani u sistem srpskog jezika – na ortografskom, fonološkom, morfosintaktičkom, semantičkom i pragmatičkom planu, i koji će vremenom steći status više ili manje odomaćene reči ili afiksa (Prčić, 2011: 121).

Sa stanovišta nastanka, spadaju pak u **preoblikovane anglicizme**, što podrazumeva „preuzimanje novog oblika i njemu pridružene nove sadržine“ (Prčić, 2011: 124).

Osim očiglednih, znatno manji broj pozajmljenica u srpskoj teniskoj terminologiji, kao što je, na primer, akronim *WC* (eng. *WC / wild card*), uz postojanje paralelnog očiglednog anglicizma *vajldkard* i prevodnog ekvivalenta *specijalna pozivnica*, spadaju u kategoriju **sirovih anglicizama s nultim ortografskim preoblikovanjem**, koji, zbog svog prelaznog i nerešenog statusa, a naročito stranog pisanog lika, veoma retko i samo u izuzetnim slučajevima postaju delom standardizovane teniske terminologije u rečnicima, pravilnicima i drugim validnim priručnicima iz ove oblasti. Stoga će u nastavku teksta, u Tabeli 4, biti nabrojani isključivo primeri očiglednih anglicizama, uz napomenu da su uskličnikom obeleženi oni čija fonološko-ortografska adaptacija nije izvršena prema pravilima srpskog jezičkog standarda, ali se, kao oblici ukorenjeni u jezičkoj i sportskoj praksi, danas ne smatraju pogrešnima, poput, na primer, svih termina koji sadrže reč *volej*.

U slučajevima kad postoji više prihvatljivih varijanti srpskog termina – pozajmljenica (npr. *brejk*) i jedan ili više prevedenih termina (npr. *oduzet servis* – nastao prevodnim postupkom funkcijske aproksimacije), svugde će u radu biti navođena samo ona koja na datom mestu kao primer odgovara pojavi o kojoj je reč (ovde pozajmljivanju). Takođe, upotreba crtica u polusloženicama najvećim delom

usklađena je s predlozima za standardizovano pisanje anglicizama u Prčić (2011). Jedina odstupanja od ustaljenih pravila adaptacije javljaju se kod terminâ *grip* / *grif*, *ritern* / *retern* i *stop-volej* / *štop-volej*⁷:

Tabela 4: Anglicizmi u srpskom i izvorni teniski termini u engleskom jeziku

- aut (<i>out</i>)	- mini-brejk (<i>mini-break</i>)
- bekhend (<i>backhand</i>)	- pasing-šot (<i>passing shot</i>)
- brejk (<i>break</i>)	- !reket (<i>racket</i> / <i>racquet</i>)
- čelendž (<i>challenge</i>)	- !renking (<i>ranking</i>)
- čip-end-čardž (<i>chip and charge</i>)	- ritern / retern (<i>return</i>)
- !drajv-volej (<i>drive volley</i>)	- !servis-gem (<i>service game</i>)
- drop-šot (<i>drop shot</i>)	- set (<i>set</i>)
- !drop-volej (<i>drop volley</i>)	- singl (<i>singles</i>)
- !đus (<i>deuce</i>)	- slajs (<i>slice</i>)
- forhend (<i>forehand</i>)	- !smeč (<i>smash</i>)
- !gem (<i>game</i>)	- topspin (<i>topspin</i>)
- grend slem (<i>grand slam</i>)	- !stop- / štop-volej (<i>stop volley</i>)
- grip / grif (eng. <i>grip</i>)	- tajbrejk (<i>tiebreak</i>)
- insajd-aut (<i>inside-out</i>)	- tur (<i>tour</i>)
- insajd-in (<i>inside-in</i>)	- vajldkard (<i>wild card</i>)
- laki luzer (<i>lucky loser</i>)	- viner (<i>winner</i>)
- lob (<i>lob</i>)	- !volej (<i>volley</i>)

Međutim, nisu svi naizgled pozajmljeni izrazi u srpskoj teniskoj terminologiji zaista i došli iz engleskog jezika. Ovakve jezičke jedinice predstavljaju **pseudoanglicizme** ili **lažne anglicizme** – „forme nastale u nekom drugom jeziku kombinovanjem engleskih elemenata, ponekad i uz upotrebu elemenata iz tog drugog jezika, pri čemu je takva reč, s takvim oblikom i/ili značenjem, u samom engleskom jeziku nepoznata, budući da ne postoji“ (Prčić, 2015: 37). Sledeći primeri predstavljaju termine samo naizgled preuzete iz

⁷ *Grif* i *retern* predstavljaju starije i danas ređe upotrebljavane oblike terminâ *grip* i *ritern*, koji su u srpsku tenisku terminologiju ušli posredstvom nemačkog, odnosno, francuskog jezika, a bili su relativno česti u upotrebi još devedesetih godina prošlog veka (videti u Armenulić, 1991), da bi u poslednje dve decenije preovladali oblici formirani po uzoru na odgovarajući engleski lik. Zanimljivo je, međutim, primetiti, da se termin *štop-volej* održao u upotrebi, iako je, poput *grifa*, preuzet iz nemačkog jezika, i da se koristi u većoj meri od takođe postojećeg i engleskom izvornom terminu svakako bližeg *stop-voleja*.

engleskog jezika, praćene odgovarajućim ekvivalentima u engleskoj teniskoj terminologiji, umesto nepostojećih pretpostavljenih uzora za pseudoanglicizme u srpskom:

- srp. *teniser* (eng. *tennis player*, umesto **tenniser*)
- srp. *ribrejknuti* (eng. *break back*, umesto **re-break*)
- srp. *rang-lista* (eng. *rankings*, umesto **rank-list*)
- srp. *rejs-lista* (eng. *race rankings*, umesto **race-list*)

Konačno, bitno je napomenuti da neki od anglicizama i njihovih ponekad pogrešno pretpostavljenih ekvivalenata predstavljaju **lažne parove** jer leksičke jedinice kao što su *trainer*, *net(s)* i *supervisor* postoje kao termini u sportskoj terminologiji u engleskom jeziku, ali ne sa značenjima koje imaju pozajmljenice *trener*, *nec* i *supervizor* u srpskoj teniskoj terminologiji, što će biti predstavljeno modifikovanim i skraćenim definicijama iz *NESRST*-a:

- srp. *trener* = glavni član trenerskog tima, osoba zadužena za plan i sprovođenje treniranja i savetovanje igrača pre i posle meča (eng. *coach*, a ne eng. *trainer* = fizioterapeut u tenisu, trener u boks u ili kondicioni trener u igrama loptom)
- srp. *nec* = situacija u kojoj se poništava prvi ili drugi servis i serveru dodeljuje novi servis ako je loptica završila u servis-polju, jer je dotakla vrh mreže pre nego što je pala na tlo (eng. *let*, a ne eng. *net* = mreža na sredini terena u tenisu ili odbojci)
- srp. *supervizor* = glavni zvaničnik zadužen za poštovanje pravila na celom turniru. (eng. (*tournament*) *referee*, a ne eng. *supervisor* = supervizor u boks u ili kontrolor zapisničara u karateu)

2.5.2. Prevođenje engleske teniske terminologije na srpski jezik

Prema Prčiću (2011), „**strukturno prevođenje** (ili, **kalkiranje**) primenljivo je isključivo na polimorfemske reči – izvedene, složene ili frazne, i podrazumeva doslovno prevođenje elemenata reči u L₁ odgovarajućim elementima iz L₂“ (Prčić, 2011: 179). Po Prčićevoj klasifikaciji anglicizama prema obličkoj realizaciji, ovakvi termini mogli bi se smatrati i skrivenim anglicizmima, dok bi prema kriterijumu nastanka bili svrstani u prevedene. No, kako je već naglašeno u Odeljku 2.4.1., u ovom radu će se pod anglicizmima podrazumevati samo oni očigledni, tj. preoblikovani, koji i inače spadaju pod tradicionalan obuhvat termina ‘anglicizam’. U Tabeli 5 slede neki od reprezentativnih primera strukturno

prevedenih teniskih izraza na srpski jezik, poput termina *ravan udarac* (doslovno, od eng. *flat shot*), ili pak *poen na mreži* (površinska struktura reči u L₂ odslikava dubinsku strukturu u L₁: *net point = point at the net*):

Tabela 5: Teniski termini u srpskom jeziku nastali postupkom strukturnog prevođenja

- ravan udarac (<i>flat shot</i>)	- kvalifikant / kvalifikantkinja (<i>qualifier</i>)
- duboka lopta (<i>deep shot</i>)	- glavni žreb (<i>main draw</i>)
- udarac ramom (<i>frame shot</i>)	- kvalifikacioni žreb / žreb za kvalifikacije (<i>qualifying draw</i>)
- prilazni udarac (<i>approach shot</i>)	- mešoviti dubl (<i>mixed doubles</i>)
- zlatni slem (<i>golden slam</i>)	- oko sokolovo (<i>Hawk-Eye / hawkeye</i>)
- karijerni grend slem (<i>career grand slam</i>)	- rad nogu (<i>footwork</i>)
- gem s nulom (<i>love game</i>)	- teniski lakat (<i>tennis elbow</i>)
- poen na mreži (<i>net point</i>)	

Kao podvrsta strukturnog prebođenja, **delimično strukturno prevođenje** (ili **delimično kalkiranje**) predstavlja „hibridni postupak u kome se jedan element, tj. osnova ili afiks, prevodi odgovarajućim domaćim ili odomaćenim „stranim” elementom, dok se preostali deo pozajmljuje“ (Prčić, 2011: 179). U sledećim srpskim teniskim terminima jedan je element (osnova ili modifikator) preveden, a drugi je pozajmljen iz engleskog jezika, kao u slučaju polimorfemske reči *poluvolej* (eng. *half-volley*: prevedeno – *half*, pozajmljeno – *volley*), ili frazne lekseme *dvoručni bekhend* (eng. *two-handed backhand*: prevedeno – *two-handed*, pozajmljeno – *backhand*):

- poluvolej (*half-volley*)
- supertrener (*super coach*)
- dubl-polje (*doubles alley*)
- kik-servis (*kick serve*)
- dupli brejk / dvostruki brejk (*double break*)
- jednoručni bekhend (*one-handed backhand*)
- dvoručni bekhned (*two-handed backhand*)
- zaštićeni renking (*protected ranking*)

Za razliku od strukturnog prevođenja, **funkcijska aproksimacija** „podrazumeva izražavanje sadržaja iz L₁ leksičkim sredstvima u L₂, tako da se što bliže i što vernije odrazi funkcija denotata” (Prčić, 2011: 179), a može se realizovati zadržavanjem izvorne perspektive ili konceptualizacije (npr. *meč lopta*, od eng.

match point), ili pak njenim menjanjem tako što se denotat osvetljava iz drugog ugla (npr. *paralela*, od eng. *shot down the line*), kao što je vidljivo u sledećim primerima:

Tabela 6: Teniski termini u srpskom jeziku nastali postupkom funkcijske aproksimacije

- meč lopta (*match point*)
- glavni sudija (*umpire / chair umpire*)
- skupljač loptica (*ballkid*)
- izmah / prateći zamah (*follow through*)
- dijagonala (*crosscourt shot*)
- paralela (*(shot) down the line / down-the-line shot*)
- prestup (*foot fault*)
- sudijska odluka (*line call*)
- lomljenje reketa / bacanje reketa (*racket abuse*)
- dupli krompir / dvostruki krompir / bicikl (*double bagel*)
- susret (teniskih) reprezentacija (*tie*)

Prema određenju u Prčić (2011), **direktno prevođenje** podrazumeva „neposredno prevođenje doslovnog ili prenesenog značenja na L₂, uz preuzimanje i eventualnih dodatnih semantičkih obeležja sadržanih u monomorfemskoj ili polimorfemskoj reči iz L₁” (Prčić, 2011: 178). Iako se, uslovno rečeno, čini „najjednostavnijim” vidom prenosa forme i značenja iz jednog jezika u drugi, primera primene ovog prevodnog postupka, s izuzetkom definicionog prevođenja, u analiziranom korpusu bilo je najmanje, a među njima najčešće upotrebljavani jesu sledeći osnovni termini iz ove oblasti:

- teren (*court*)
- mreža (*net*)
- šljaka (*clay*)
- trava (*grass*)
- loptica (*ball*)
- glava (reketa) (*head*)
- udarac (*shot / stroke*)
- zamah (*swing*)
- servis / servirati (*serve*)
- odskok / odskočiti (*bounce*)
- prednost (*advantage*)

- izjednačenje (*deuce*)

Konačno, **definiciono (opisno) prevođenje** podrazumeva prevođenje u formi sažete definicije, a suštinski se može smatrati vidom funkcijske aproksimacije u proširenom obliku, jer takođe primarno ukazuje na funkciju denotata, ali u nešto opširnijoj formi. Ovim postupkom dobijaju se „najnepoželjniji“ termini, koji ne zadovoljavaju spomenute Dubucove (1997) kriterijume konciznosti i pogodnosti za tvorbu izvedenica, te ne poštuju barem dva od propisanih šest principa za standardizaciju sportske terminologije u srpskom jeziku (Milić i dr., 2021a) – kratkoću i produktivnost. Upravo iz ovih razloga, njih je i najmanje u analiziranom korpusu, a ovde su predstavljeni sledećim primerima:

- direktan prolaz u naredno ili drugo kolo (*bye*)
- prolaz u naredno kolo bez borbe / pobeda predajom protivnika pre meča (*walkover*)
- slajs-servis u dalji ugao đus-polja (*can opener*)
- (svaki pojedinačni) meč u ekipnom teniskom takmičenju (*rubber*)
- meč bez takmičarskog značaja u ekipnom teniskom takmičenju (*dead rubber*)

3. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Analiza obrađene teniske terminologije na engleskom i srpskom jeziku sprovedena je na tri nivoa: strukturnom, semantičkom i planu prevođenja, odnosno adaptacije izvornih engleskih termina sistemu srpskog jezika. Kako se radi o sportskoj igri sa engleskog geografskog i govornog područja, prvo je, u kratkim crtama, bilo reči o tvorbenim postupcima prilikom formiranja izvornih engleskih termina, pri čemu se pokazalo da po brojnosti prednjače složeniji termini, po svom sastavu frazne lekseme, dok su kod ostalih jedinica iz prikupljenog korpusa primenjeni sledeći tvorbeni postupci, prema opadajućem redosledu po brojnosti primera: sufiksacija, kompozicija, konverzija, akronimija, skraćivanje i slivanje.

Što se tiče analiziranih semantičkih obeležja, pre svega prenosa značenja, u korpusu je, među zabeleženih 105 metaforičnih i metonimijskih termina u engleskom jeziku, na srpski funkcijskom aproksimacijom prevedeno oko 57%, definicionim prevođenjem oko 10%, strukturnim približno 8%, direktnim prevođenjem oko 5%, a pozajmljivanjem, odnosno formiranjem očiglednih anglicizama, blizu 20%. Istovetni metaforički i/ili metonimijski prenos značenja u

terminima na srpskom jeziku (osim kod anglicizama) zadržan je u oko 35% slučajeva, drugačija metafora ili metonimija, odnosno pojava različitih izvornih domena ili entiteta, zabeležena je u 33%, dok izraz u srpskom više uopšte nije zasnovan na prenosu značenja kod 32% izvorno metaforičnih ili metonimijskih termina, što predstavlja relativno ravnomernu distribuciju dalje „sudbine” polazne metafore i metonimije u odgovarajućoj srpskoj terminologiji. S druge strane, eponimski termini, njih ukupno 16, uglavnom su strukturno i značenjski neprozirni i retko se pojavljuju u srpskoj terminologiji, najčešće bivajući zamenjeni opštijim neeponimskim terminom dobijenim funkcijskom aproksimacijom ili definicionim prevođenjem. Konačno, ikoničnost, sa svega četiri zabeležena primera, veoma je retka u teniskoj terminologiji i po pravilu se zadržava i u srpskom jeziku.

Kad su u pitanju pozajmljivanje i prevođenje izvorne engleske teniske terminologije, pokazalo se da je skoro polovina termina u srpskom jeziku pozajmljena (uz veoma mali broj pseudoanglicizama i sporadičnu pojavu lažnih parova), što je za rezultat dalo nastanak mnogobrojnih, prema kriterijumu obličke realizacije, očiglednih anglicizama, formiranih preoblikovanjem. S druge strane, prema opadajućem redosledu po broju uočenih primera, najčešći prevodni postupci kojim su izvorno engleski termini prevedeni na srpski jezik jesu strukturno prevođenje (kalkiranje), funkcijska aproksimacija, direktno i definiciono prevođenje.

Pozajmljivanjem engleskih termina, njihovom adaptacijom sistemu srpskog jezika, te primenom nabrojanih prevodnih postupaka, neretko kreativnom i na planu prenosa značenja, u poslednjih nekoliko decenija u srpskom jeziku formirana je sada već u velikoj meri ustaljena i standardizovana terminologija vezana za oblast tenisa – sporta koji zaslužen u našoj sredini zauzima jedno od vodećih mesta, te stoga zaslužuje i odgovarajuće razvijen predmetni registar.

Olga Panić Kavgić

TENNIS TERMINOLOGY IN ENGLISH AND SERBIAN: STRUCTURAL, SEMANTIC AND TRANSLATIONAL ASPECTS

Summary

The paper deals with the terminology of tennis, one of the oldest and most popular sports in the world, including both original English terms and their Serbian counterparts obtained either by means of borrowing or translation. Following the introductory theoretical remarks on the general postulates of creating structurally and semantically viable terms, as well as on

sports terminology in Serbian, especially that related to tennis and seen as crucially linked to its English source-counterparts, the paper aims at offering a descriptive analysis and classification of a 950-item parallel world list in English and Serbian, compiled by the author mainly from the corpus collected for *Novi englesko-srpski rečnik sportskih termina* [*New English-Serbian Dictionary of Sports Terms*, Milić–Panić Kavgić, & Kardoš, 2021a].

A brief structural overview of the original word-formation processes involved in creating tennis-related terms in English is followed by a more in-depth discussion of creative examples of metaphor, metonymy, eponymy and iconicity in contemporary English and Serbian tennis terminology. By means of qualitative research methodology, selected expressions such as *bagel*, *Hail Mary*, *SABR* or *I-formation* and their Serbian translation equivalents are analyzed as examples of transferred meaning, eponyms and iconic semiotic constructs, respectively.

The largest section of the paper is devoted to describing, classifying and exemplifying the two most productive mechanisms of adapting foreign English terms to the Serbian language system – borrowing and translation. As expected, borrowing, as the most frequent means of creating tennis-related terms in the target language, accounted for around 55% of all the analyzed items, resulting mostly in transshaped obvious anglicisms, accompanied by a smaller number of pseudoanglicisms created along the way. When it comes to the most frequent procedures employed in the translation of source terms into Serbian, it is structural translation that proved to be the most dominant one, followed by functional approximation, direct translation, and, unsurprisingly, definitional translation as the least convenient way of forming new terminology, in accordance with the principles stated in the introductory section.

Keywords: tennis terminology, English, Serbian, transferred meaning, translation equivalent, translation procedure, borrowing, anglicism, structural translation, functional approximation

IZVORI

30 tennis terms you've probably not heard before. Preuzeto 13. jula 2020, sa <https://www.everywordcounts.co.uk/30-tennis-terms-youve-probably-not-heard/>

Glossary of Tennis Terms – Wikipedia. Preuzeto 20. aprila 2020, sa https://en.wikipedia.org/wiki/Glossary_of_tennis_terms

International Tennis Federation | ITF | ITF. Preuzeto 15. februara 2020, sa <https://www.itftennis.com/en/>

ITF Rules and Regulations. Preuzeto 15. februara 2020, sa <https://www.itftennis.com/en/about-us/governance/rules-and-regulations/>

Official Site of Men's Professional Tennis | ATP Tour | Tennis. Preuzeto 15. februara 2020, sa <https://www.atptour.com/>

- Pravilnici Teniskog saveza Srbije*. Preuzeto 15. februara 2020, sa <https://www.teniskisavez.com/o-nama/dokumenta/>
- Tenis – Vikipedija*. Preuzeto 20. aprila 2020, sa <https://sr.wikipedia.org/sr-el/tenis>
- Teniski savez Srbije*. . Preuzeto 15. februara 2020, sa www.teniskisavez.com
- Tennis – Wikipedia*. Preuzeto 20. aprila 2020, sa <https://en.wikipedia.org/wiki/Tennis>
- The 2020 ATP® Official Rulebook*. Preuzeto 15. februara 2020, sa [file:///C:/Users/Lenovo%20T440s/Downloads/2020-atp-rulebook_03mar20%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo%20T440s/Downloads/2020-atp-rulebook_03mar20%20(1).pdf)
- The Most Complete Glossary of Tennis Terms*. Preuzeto 13. jula 2020, sa <https://www.tennislifemag.com/the-most-comprehensive-glossary-of-tennis-terms/>
- Women's Tennis Association 2020 Official Rulebook*. Preuzeto 27. aprila 2020, sa <http://wtfiles.wtatennis.com/pdf/publications/2020WTARulebook.pdf>
- WTA Homepage*. Preuzeto 15. februara 2020, sa <https://www.wtatennis.com/>

Napomena:

Sve slike u tekstu ovog rada pronađene su preko pretraživača *Google Images*. Autorka na njih ne polaže prava intelektualne svojine, već ih ovde koristi u okviru prakse takozvane poštene upotrebe u akademskim istraživanjima (eng. *fair use*).

LITERATURA

- Armenulić, R. (1991). *Tenis: sve o tenisu*. Beograd: Sportska knjiga.
- Brown, J. (2011). *Tenis: koraci do uspeha*. Treće izdanje. Beograd: Data status. (Prev. N. Milivojević)
- Bugarski, R. (1996). *Lingvistika u primeni*. Četvrto izdanje. Beograd: Čigoja.
- Cabré, M. T. C. (2003). Theories of terminology: Their description, prescription and analysis. *Terminology*, 9/2, 163–199.
- Dubuc, R. (1997). *Terminology: A Practical Approach*. Montreal: Linguattech Éditeur, Inc.
- Dudaš, A. (2014). Strukturni i sadržinski aspekti adaptacije anglicizama u srpskom jeziku u oblasti bodibildinga (Nepublikovan masterski rad). Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad.
- Gazizova, R. F.,–Kiljibekova, T. A. (1990). O nekim problemima savremene terminologije srpskohrvatskog jezika. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 18/1, 15–21. (Originalni rad objavljen je ćirilicom.)

- Jonić, Ž. (2012). Teniski termini u engleskom jeziku i njihovo prevođenje na srpski (Nepublikovan masterski rad). Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad.
- Kolarić, A. (2010). Terminologija sportskog plesa u engleskom i srpskom jeziku: teorijski i praktični aspekti (Nepublikovan masterski rad). Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor. A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- L'Homme, M. (2005). Sur la notion de « terme ». *Meta*, 50/4, 1112–1132.
- Milić, M. (2004). Termini igara loptom u engleskom jeziku i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom (Nepublikovan magistarski rad). Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad.
- Milić, M. (2006). *Englesko-srpski rečnik sportskih termina*. Zmaj, Novi Sad.
- Milić, M. (2013a). Stvaranje, standardizacija i kodifikacija sportske terminologije u srpskom jeziku. U: Silaški, N. i Đurović, T. (ured.) (2013). *Aktuelne teme engleskog jezika nauke i struke u Srbiji*. Beograd: Ekonomski fakultet, CID. 77–90.
- Milić, M. (2013b). The influence of English on Serbian sports terminology. *ESP Today – Journal of English for Specific Purposes*, 1/1, 65–79.
- Milić, M. (2015). Creating English-based sports terms in Serbian: Theoretical and practical aspects. *Terminology*, 21/1, 1–22.
- Milić, M.,–Panić Kavgić, O. & Kardoš, A. (2021a, u štamp). *Novi englesko-srpski rečnik sportskih termina*. Novi Sad: Prometej.
- Milić, M.,–Panić Kavgić, O. & Kardoš, A. (2021b, u štampi). *Novi englesko-srpski rečnik sportskih termina: problemi i rešenja*. U: Ristić, S., Lazić Konjik, I. i Ivanović, N. (ured.) (2021). *Leksikografija i leksikologija u svetlu aktuelnih problema. Zbornik naučnih radova*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
- Mojić, T. (2017). Terminologija vezana za oblast plivanja u engleskom i srpskom jeziku (Nepublikovan masterski rad). Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad.
- Panić Kavgić, O. (2006). Ikoničnost i njena uloga u procesu jezičkih promena. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 49/2, 21–30.
- Panić Kavgić, O. (2015). Terminologija vezana za oblast tenisa na engleskom i srpskom jeziku (Usmeno izlaganje). *Međunarodna konferencija „Jezici i kulture u vremenu i prostoru 5“*. Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad.

- Panić Kavgić, O. (2016a). Leksička kreativnost u nadimcima svetskih teniserica. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 41/1, 269–299.
- Panić Kavgić, O. (2016b). Linguistic creativity at work: Nicknames of women tennis players. In: Vujin, B. and Radin Sabadoš, M. (eds.) (2016). *English Studies Today: Words and Visions. Selected Papers from the Third International Conference English Language and Anglophone Literatures Today (ELALT 3)*. Novi Sad: Faculty of Philosophy. 383–400.
- Panić Kavgić, O. (2018). Terminologija vezana za oblast jezički ispoljene učtivosti na engleskom i srpskom jeziku. *Filolog*, 17, 328–350.
- Panić Kavgić, O. (2020). Metafora, metonimija, eponimija i ikoničnost u teniskoj terminologiji na engleskom i srpskom jeziku (Usmeno izlaganje). *Jedanaesti međunarodni interdisciplinarni simpozijum „Susret kultura“*. Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad.
- Prčić, T. (1998). Prilozi za jednu savremenu teoriju tvorbe reči. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 26, 67–76.
- Prčić, T. (2008). *Semantika i pragmatika reči*. Drugo, dopunjeno izdanje. Novi Sad: Zmaj.
- Prčić, T. (2011). *Engleski u srpskom*. Drugo izdanje. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Prčić, T. (2015). Objedinjena kontaktno-kontrastivna lingvistika: principi i primene. U: Gudurić, S. i Stefanović, M. (ured.) (2015). *Jezici i kulture u vremenu i prostoru IV/2. Tematski zbornik*. Novi Sad: Filozofski fakultet. 31–45.
- Room, A. (2010). *Dictionary of Sports and Games Terminology*. Jefferson, NC / London: McFarland & Company.
- Šoškić, Č. (2012). *Tenis bez granica: 1922–2012*. Beograd: Teniski savez Srbije.